

יכולה להיות מקור לעקרונות יסודיים*
ונפלאים, ושפע [של הלכות ואגדות]⁹⁹;
מפני שמשנתנו חוברת בעזרה מן
השמים¹⁰⁰.

אז בא ר' חיייה, וערך בכרייתות*
את הפרטים והעצדים השונים של אלה
עקרונות וכללים.

רוב העקרונות שהתבארו והורחבו
בברייתות, יסודם במשנה, ונסמכות
עליה.¹¹ ובכן אומרים¹²:

אילפא התאזן בראש תורן הספינה
ואמר: "אם יש אדם שישאל
אותי דבר על מאמר ר' חיה ור'
אושעיה"¹³, ולא אוכל לענות לו
ממשנתנו, אפיל את עצמי מן התורן
ואטבע בים."

ובכן רואים שכל לימוד* של ר'
חייה ור' אושעיה, שהם ברייתות, אפשר
לדייק אותם מהמשנה.

הקטע הזה בתלמוד על אילפא הוא הוכחה לדברי רש"י. עכשיו הוא ממשיך לדון בקטע ביתר פירוט.

אלפא* רצה להראות את חכמתו, מפני אותו מקרה* עם ר' יוחנן, המפורש [שם]
ב[מסכת] תענית.

[בתגובה לאתגר אילפא], בא זקן אחד ושנה לו [הלכה מן התוספתא]: "האומר: שקל לבני בשבת וזהם ראויים לתת להם טלע*, נותנים להם טלע...".¹⁴ אילפא העמיד את [התוספתא] כר' מאיר, שאמר*: "מצוה לקיים דברי המת".

לא אכטל אותו: לפי התשובה השניה הזאת, ר' חיייה באמת חי אחרי רבי, אבל רבי לא מינה אותו ראש ישיבה, בגלל שאחריות המשרה היתה מונעת את ר' חיייה מקיום מצוות.
 רבותינו סוברים: לפי לוי' (הקדמה, עמ' 9), משתמש רש"ג בביטוי זה "אמרין רבנן" כאשר מייצג חלק אגדה בתלמוד.

שבימי רבי: אף על פי שכבר אמר רש"ג ש"לא ידוע לנו [אם ערך אותה] בימי רבי או אחריו", כנראה שהתכוון לומר שאין לזה ראיה מפורשת. עתה הוא מביא הוכחה משמעות. עוד יש לומר, אולי מחלק רש"ג בין חלק ההלכה שבתלמוד לבין חלק האגדה, דהיינו שגם מאגדה בתלמוד א"א להביא ראיה ברורה.

התוספתא: מלולי: "ברייתות". לא ברור מדוע לא משתמש רש"י כאן בביטוי "תוספתא", אלא אם כן הוא רוצה לכלול את הספרא וספרי שגם נזכרים בספור התלמודי. מכאן עד סוף הפרק, מעדיף רש"י את המלה "ברייתות".

תוספתא: משמע שהתוספתא היתה קיימת בימי רבי.

ותלמוד: כמובן שאין הכוונה כאן לתלמוד ירושלמי או בבלי. כוונתו היא כמו שביארנו לעיל פ"ב עמ' 18 ביאור ד"ה תלמוד יעוין שם.

לומר: כאן (ע' לעיל עמ' 33 ועמ' 43) רואים שוב בבירור את ההבדל בין נוסחאות ספרד וצרפת בענין כתיבת המשנה, בנוסח ספרד מופיע: "לכתוב ולחבר", שפירושו ההכרחי הוא: "לכתוב", לעומת נוסח הצרפתי ששם מופיע רק "לאמר".⁶

יסודיים: מלולי: "גדולים".

בברייתות: זאת אומרת באותן ברייתות שנכתבו על ידי ר' חיה, שהן התוספתא. כמו שנראה לקמן, גם ברייתות אחרות נכתבו על ידי ר' אושעיה, אבל לא נכללו בתוספתא.

ר' חיה ור' אושעיה: הם חיברו את התוספתא בהדרכת רבי, רבם. ברייתות ר' חיה הן התוספתא.
שכל לימוד: מלולי "בבית".

אילפא: לא ברור לי לאיזו מטרה מספר לנו רש"ב את כוונת אילפא. וגם אני מבין, מה השייכות של הספור הבא.

מקרה: ר' יוחנן והוא התחרו להמנות ראש ישיבה.

האומר: בצוואתו.

סלע: שהוא יותר מ

מחלק: אגרת רב
לריון גאלן
(מקוים וביטול)
49-50

ודאמרינן מזה ראה ר' חייא לכותבה ואמאי
לא כתה רבי טעמיה — אלו בקש ר' לומר
כל מה שהיה שנוי ארוכן מילי ואיתקין
אלא ר' עקי' הדברים תיקן וכגון כללות
ולישאנא קיטא דאפילו חדא מילתא מיגמר
מיגמר מיניה טעמי גדולות ונפלאות ותילי
תילין דבסייעתא דשמיא איתמרא משנתינו
ואתא רבי חייא פשט בכריתא פרטי ואנפי
להנהו עיקרים וכללי ורובה דטעמי דפשיטין
ומרווחין בבריאתא עיקר דילהון במתני' ועל
מא סמאכיהון כי דאמרינן אילפא תלא נפשיה
בקראסא דספינתא אמר אי איכא דבאעי מינאי
מילתא ברכי חייה ובדר' אושעיה ולא פשיטנא
ליה ממתני' נפילאנא מן קראסא וטביענא
בימא. אלמא כל מאי דאית בדכי ר' חייא ובדכי
ר' אושעיה ואינון בריאתא אית למיפשטיה מן
מתני'. ובצא אילפא להראות חכמתו משום
(דהוה) [ההוא] מעשה דיליה בהדי ר' יוחנן
דמפרש בתעניות. וכך אתא ההוא סבא תנא
ליה האומר תנו שקל ל(קודש) [בנין] בשבת
אוקמה כר' מאיר דאמר מצוה לקיים דברי
המת.

ע"י כ"י.
(7) נוסח ספרד, שהוא עקבי, מוסיף כאן "וכחב". והנה הביטוי "חקק" מופיע במובן זה גם בפסוקה שלפני זה באגרת עמ"י, 49. הוא מופיע לראשונה במובן זה בהנצחות סיד'י: וטוט בפ"ב, עמ"י, 18. ע"י הע' 3. שם רבאלמוח יודשלימ, שקלים ה, א.
(8) מלה זו כבר הופיעה כפועל בפ"ג, עמ"י, 30.
(9) הספיק סוגריים אלה, בהסתכלותי על נוסח ספרד.
(10) גישה זו לעריכת המשנה על ידי רבי נמצאת כמה פעמים באגרות. ע"י פ"ג, עמ"י, 32 ו33. גם מציאים מאמר דומה בהקדמה לפירוש המשניות של הרמב"ם, עמ"י, מ"ג, על עריכת התלמוד בידיו רב אשי: הנה יפ"ס סדרו הנודל תועלתו מערדים עליו די רוח אלהין קרישין ביה.
(11) המלה "מא" קשה כאן, כמו שמציין לויין, עמ"י, 36, הע' 3.
(12) הנחת כ"א.
(13) ע"י רש"י על קטע זה, ד"ה רבי. ועי' חולין קנ"א. "ל מתניתא דלא מציא ב"ר רבי חי"א ובי רבי אושעיא משבטתא היא ולא ויתבר מינה בי מדרשא" הרמב"ם כתוב בהקדמתו למשנה תרדה: "וי"י חי"א חכר החלפאת לכאן עניי המשנה. וכן ר' הושעיא ורב קפרא חכרו ברייתות לכאן דרבי המשנה". לפי הרמב"ם, נראה שהחלפאת היא בעיקר פירוש למשנה וגם יכול להכליל חומר שאינו נזכר במשנה. ע"י, למשל, הוספתה שבת ג, יג. בנוסף לכך, הורבה בהתפתחות הורבה הלקוח שאין להם זכר במשנה. ע"י, למשל, הוספתה שבת ג, יג. בנוסף לכך, הורבה מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל מופיעות רק בהתפתחות וברייתות.
(14) הוספתה ע"י נוסח ספרד ונוסחתו במג'.
(15)

מחלקות בין בית שמאי ובית הלל מופיעות רק בחספתא ובריתא.
החספתא עפ"י נוסח ספרד ונוסחתו בגמ'. (14)